

Maas in beeld

Rivierbeheer vraagt nieuw soort beheerders

Veldwerkplaats Rivierenlandschap

Meers en Koningssteen, 25 juni 2008

Inleider: Bart Peters (ecoloog, bureau Drift)

Tijdens deze veldwerkplaats zijn twee locaties aan de Maas bezocht waar succesvolle natuurontwikkeling goed zichtbaar is. De Maas is de enige grindrivier van Nederland en heeft hierdoor een extra bijzondere positie. Bij een gezond functionerend systeem met een goede waterkwaliteit herbergt deze een rijkdom aan flora en fauna. Sinds 1990 is er naar schatting 2500 hectare nieuw natuurgebied langs de Maas tussen Maastricht en Ammerzoden bijgekomen.

De afgelopen jaren zijn de uiterwaarden langs de Maas intensief geïnventariseerd. Het doel van deze inventarisaties is om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van de positieve en eventuele negatieve ontwikkelingen binnen alle soortengroepen. De verzamelde gegevens worden gebruikt om de reeds uitgevoerde projecten te ondersteunen, die vervolgens als voorbeeld dienen voor het verwerven van nieuwe projecten. Succes- en faalfactoren van het ecologisch herstel worden geanalyseerd. De belangrijkste processen worden hiervoor uitgelicht waaruit vervolgens lessen voor beheer en inrichting van het riviereengebied worden gedestilleerd.

Proefproject Meers

De eerste locatie, Proefproject Meers, is sinds 1998 het voorbeeldproject aan het riviertraject van de Grensmaas en heeft een oppervlakte van 53 hectare inclusief waterplas. In dit gebied is er door ondiepe grindwinning meer ruimte voor de rivier gekomen en daarbij ook meer ruimte voor natuurontwikkeling. Sinds 1997 is men gestart met een begrazingsbeheer op de noordoever van de toenmalige Julianaplas. Het gebied is eigendom van Firma L'Ortye en in beheer bij Vereniging Natuurmonumenten. De hoge dynamiek heeft het gebied te danken aan een groot verval in de rivier waardoor er stroomversnellingen ontstaan die de vorming van kleine en grotere eilandjes tot gevolg hebben. Naast eilandvorming vindt er ook grindafzet plaats op lageregelegen terrein wat een uitstekende bron is voor bijzondere pioniersvegetatie. De variatie in hoogte en breedte van het landschap, deels ontstaan door grindwinning, leidt tot spontaan groeiende grindruggen, erosiekolken, hoogwatergeulen en een schiereiland met ooibos. De zichtbare resultaten uitten zich tijdens het gebiedsbezoek vooral in de aanwezigheid van bijzondere plantensoorten als Stijve wolfsmelk, Tripmadam, Peperkers, Rode ogentroost, Wilde peen (waardplant van de Koninginnepage) en Wit vetkruid, waarbij deze laatste een voorbeeld is van een soort die snel terugkeert na uitvoering van de juiste maatregelen in een goed functionerend systeem. Naast planten is ook de Oeverloper waargenomen, wellicht heeft deze een nestje in het gebied, uit eerdere waarnemingen is ook de Kleine plevier als bijzondere soort naar voren gekomen. Door de komst van hoger gelegen grindafzettingen en weerdverlaging zijn nieuwe zeer geschikte biotopen voor insectenfauna en flora ontstaan, wat leidt tot een verhoogde waarde van dit al bijzondere gebied.

Koningssteen

De tweede locatie, Koningssteen, is net als Meers een geslaagd natuurontwikkelingsproject. Het gebied ligt in het riviertraject van de Maasplassen, is eigendom van Vere-

niging Natuurmonumenten en wordt beheerd door het Limburgs Landschap. Het project begon in 1989 toen stichting Ark een begrazingsproject startte. Sinds 1996 is het gebied door de huidige beheerders overgenomen. In vroegere jaren '30 is het gebied gebruikt als grindwinningsgebied en later heeft het dienst gedaan als mijnstortplaats. Tijdens het veldbezoek zijn net als in Meers vele bijzondere soorten aangetroffen. Graslathyrus, Beemdkroon, Welriekende agrimonie, Rode ogentroost, Vijfdelig kaasjeskruid en Muskuskaasjeskruid. Het bijzondere van Koningssteen is de afwisseling tussen bloemrijke graslanden met structuurrijke struwelen en ooibossen. Hardhoutsoorten als Gewone es en Walnoot komen hier steeds meer voor. Naast een succesvolle landvegetatie gebeurt er ook het een en ander in de Maas zelf. Een mooie waarneming waren de grote hoeveelheden Rivierfonteinkruid die langs de oevers van de Maas dreven. Ook de vestiging van Oeverzwaluwen op kleine stukjes steilwand waren een bijzondere waarneming. Tijdens de excursie verteld Bart Peters dat de aanwezigheid van Jacobskruid van cruciaal belang is in tijden van erge droogte. Dit is dan de enige bron van nectar voor de insecten. Al met al lijkt het dat Koningssteen een geslaagd project is en dat er zich in de toekomst nog veel bijzondere natuur kan ontwikkelen. Na het succesvol uitzetten van bevers in 2002 is er een nieuwe vorm van dynamiek aan het gebied toegevoegd en wordt het plaatje steeds meer compleet.

Inleiding Bart Peters

Project 'Maas in beeld'

De volgende doelen zijn er voor het project gesteld:

- een beeld verkrijgen van wat 17 jaar natuurontwikkeling heeft opgeleverd,
- een zo compleet mogelijk beeld verkrijgen van de flora en fauna (onder andere beschermde/bedreigde soorten),
- de Maas weer op kaart zetten, stimulans zijn voor verdere ontwikkelingen en projecten,
- bepalen van de succesfactoren en faalfactoren: lessen voor beheer en inrichting.

Er zijn 35 onderzoeksgebieden tussen Eijsden en Den Bosch. In deze gebieden zijn de inventarisaties met GPS ingemeten en tevens is er gewerkt met abundantiecodes om aantallen aan te geven.

Tijdens de presentatie worden er verschillende soortenkaartjes van beschermde en bedreigde planten getoond die een voorbeeld zijn van de positieve ontwikkelingen die de uiterwaarden de afgelopen jaren hebben doorgemaakt. Ook inventarisaties van libellen en vlinders geven een positieve ontwikkeling aan. De voorlopige conclusies geven een overduidelijke structurele verbetering van natuur langs de Maas weer. Daarnaast vindt herstel en terugkeer van soorten in bijna alle soortengroepen plaats en dan met name in (stroomdal)flora, insectenfauna en bepaalde groepen broedvogels (bos en struweel, ruig grasland, pioniersvogels). Vermoedelijk profiteren ook enkele zoogdieren zoals bever en vleermuizen van de ontwikkelingen. Enkele florasoorten zoals Bevertjes, Ruige weegbree en Smal fakkelgras blijven achter in de ontwikkeling, waarschijnlijk door het definitief verdwijnen van geschikte standplaatsen.

Tot slot eindigt Bart Peters met lessen voor beheer en inrichting, door enkele belangrijke succesfactoren op te sommen: de terugkeer van open, zandige en grindige bodems in inrichtingsprojecten, het opnieuw toelaten van zand- en grindafzettingen in natuurgebieden, simpelweg de verandering van beheer (van landbouw naar natuur), en tenslotte het toepassen van begrazing als fine-tuningproces.

Meer informatie:

Bart Peters, Bureau Drift, 024 3502727, bartpeters@drift.nl

